

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 85 0 P 030953 22 Rev
Banjaluka, 04.10.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci u vijeću sastavljenom od sudija, Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Biljane Majkić Marinković, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja, S.S., sin C. i Lj.R., rođena S., oboje iz L. koje zastupa punomoćnik S.L., advokat iz D., protiv tužene „Željeznice Republike Srpske“ AD Doboj, koju zastupa punomoćnik S.R., diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom, zaposlena kod tužene, radi predaje u posjed nekretnina, vrijednost predmeta spora: 30.100,00 KM i pravnoj stvari tužene „Željeznice Republike Srpske“ AD Doboj, kao tužiteljice, protiv tužitelja, S.S. i Lj.R., rođena S., kao tuženih, radi utvrđenja prava svojine, vrijednost predmeta spora: 1.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužene izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 030953 20 Gž 2 od 20.4.2022. godine, na sjednici održanoj dana 04.10.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja u dijelu kojim se pobija odluka o tužbenom zahtjevu i obje nižestepene presude preinačavaju, tako da se odbija zahtjev tužitelja da se obaveže tužena da tužiteljima preda u posjed nekretnine označene kao k.č. br. 290/3 Kuća sa dvorištem površine 1040 m², upisana u zk. ul. br. 2 k.o. SP L. u „B“ vlasničkom listu kao suvlasništvo tužitelja, što po novom premjeru odgovara dijelu k.č. br. 2668/1 K. voćnjak ukupne površine 1336 m², dijelu k.č. br. 266, dijelu k.č. br. 2671 i dijelu k.č. br. 2667 upisane u pl. br. 762 k.o. D. na tuženu i k.č. br. 290/2 K. voćnjak 4. klase površine 1116 m², upisana u zk. ul. br. 2 k.o. SP L. u „B“ vlasničkom listu kao suvlasništvo tužitelja, što po novom premjeru odgovara dijelu k.č. br. 2669, dijelu k.č. br. 2671 i dijelu k.č. br. 2668/3 upisane u pl. br. 762 k.o. D., sve u skladu sa skicom lica mjesta i obilježnim koordinatnim tačkama za navedene parcele, prema nalazu vještaka geodetske struke M.R. od 31.10.2016. godine, koji nalaz bi bio sastavni dio presude.

Revizija se odbacuje u dijelu kojim se pobija odluka o protivtužbenom zahtjevu.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 P 030953 16 P 2 od 24.4.2017. godine, obavezana je tužena da tužiteljima preda u posjed nekretnine označene sa k.č. br. 290/3 Kuća sa dvorištem površine 1040 m², upisana u zk. ul. br. 2 k.o. SP L. u „B“ vlasničkom listu kao vlasništvo tužitelja, što po novom premjeru odgovara dijelu k.č. br. 2668/1 K. voćnjak ukupne površine 1336 m², dijelu k.č. br. 266, dijelu k.č. br. 2671 i dijelu k.č. br. 2667 upisane u pl. br. 762 k.o. D. na tuženu i k.č. po starom premjeru označena sa k.č. br. 290/2 K. voćnjak 4. klase površine 1116 m², upisana u zk. ul. br. 2 k.o. SP L. u „B“ vlasničkom listu kao vlasništvo tužitelja, što po novom premjeru odgovara dijelu k.č. br. 2669, dijelu k.č. br. 2671 i dijelu k.č.

br. 2668/3 upisane u pl. br. 762 k.o. D., sve u skladu sa skicom lica mjesta i obilježenim koordinatnim tačkama za navedene parcele, prema nalazu vještaka geodetske struke M.R. od 31.10.2016. godine, koji nalaz je sastavni dio presude.

Stavom drugim iste presude odbijen je, kao neosnovan, protivtužbeni zahtjev tužene „Željeznica Republike Srpske“ AD Doboj (u daljem tekstu: tužena) da se utvrdi da je stekla pravo svojine sa dijelom 1/1, na nekretninama označenim sa k.č.br.290/3 Kuća sa dvorištem površine 1040 m² i k.č.br.290/2 K. voćnjak 4. klase površine 1116 m², upisane po starom premjeru u z.k. ul. br. 2 k.o. SP L., što bi tužitelji S.S. i Lj.R., rođena S. (u daljem tekstu: tužitelji, odnosno prvotuzitelj i drugotuziteljica), bili dužni priznati, te u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude izdati tuženoj tabularnu ispravu podobnu za uknjižbu prava svojine na predmetnim nekretninama ili u suprotnom trpjeti da se tužena na osnovu presude uknjiži kao vlasnik predmetnih nekretnina sa dijelom 1/1, na taj način što bi se k.č. br. 290/3 i k.č. br. 290/2 ispisale iz z.k. ul. br. 2 k.o. SP L. i upisale u poseban uložak na ime tužene kao vlasnika.

Stavom trećim i dopunskom presudom od 11.6.2021. godine, obavezana je tužena da tužiteljima, na ime troškova parničnog postupka, naknadi iznos od 7.530,00 KM.

Presudom Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 P 030953 20 Gž 2 od 20.4.2022. godine, žalba tužene je odbijena i prvostepena presuda potvrđena, te je odbijen i zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava odgovora na žalbu.

Tužena blagovremenom revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija uvaži i osporena presuda preinači tako da se odbije tužbeni zahtjev, kao neosnovan, a usvoji protivtužbeni zahtjev i obavežu tužitelji da joj naknade troškove parničnog postupka.

Tužitelji, u odgovoru, predlažu da se revizija tužene odbaci kao nedozvoljena, ili odbije kao neosnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se obaveže tužena da im preda u posjed nekretnine identifikovane i bliže opisane u izreci prvostepene i ove presude, te protivtuženi zahtjev - da se utvrdi da je tužena stekla pravo svojine na istim nekretninama i da se to njeno pravo upiše u odgovarajući zemljišnoknjižni uložak.

Raspravljajući o stavljenim zahtjevima, nižestepeni sudovi su utvrdili: da se parcele označene po novom premjeru sa k.č. br. 2668/1 K. voćnjak površine 1336 m² i k.č. br. 2668/3. K. voćnjak površine 405 m², vode kao posjed tužene sa 1/1, dok su iste parcele, prije cijepanja, bile upisane na Javno željezničko transportno preduzeće Sarajevo; da se parcele označene po starom premjeru kao k.č. br. 290/3 kuća sa dvorištem površine 1040 m² i k.č. br. 290/2 K. voćnjak IV klase površine 1116 m² vode kao suvlasništvo tužitelja sa dijelom od 5/9 (prvotuzitelj) i 4/9 (drugotuziteljica); da parceli novog premjera označenoj sa k.č. br. 2668/1 odgovora po starom premjeru dio parcele k.č. br. 290/3, a parceli novog premjera označenoj sa k.č. br. 2668/3 odgovora po starom premjeru dio parcele k.č. br. 290/2 i da se radi o parcelama koje su predmet ovog postupka; da su na predmetnim nepokretnostima tužitelji upisani kao suvlasnici, na osnovu Rješenja o nasljeđivanju Opštinskog suda u Doboju broj: O-... od 11.4.1967. godine, broj: O-... od 11.4.1967. godine i broj: O-... od 11.4.1967. godine, kojim je raspravljena zaostavština iza njihovog pokojnog oca C.S. i stričeva, Ž.S. i M.S. (svi umrli u periodu od 1942. do 1947. godine) dok je prvotuzitelj na 1/9 predmetnih nekretnina upisan kao suvlasnik na osnovu ugovora o poklonu od 28.12.1979. godine koji je zaključio sa majkom P.S.; da je na svim navedenim nekretninama sada upisana tužena kao posjednik, a da je prethodno na tim istim parcelama, sa pravom korištenja, bilo upisano Željezničko transportno preduzeće Sarajevo sa svojim OOUR i RO; da je Rješenjem SO D., Odjeljenje za upravne poslove NZ broj:

... od 10.8.1968. godine u korist društvene svojine za potrebe Zajednice željezničkih preduzeća u Sarajevu, u svrhu izgradnje kamenoloma potrebnog za proizvodnju kamena tucanika za podmirenje redovnog održavanja i djelimičnog remonta željezničke pruge Šamac - Sarajevo potpuno ekspropisana, između ostalih i nekretnina označena sa k.č.broj 290/2 kuća i dvorište - neplodno zv. T. u površini od 550 m² i drugi dio te parcele - oranica III klase u površini od 860 m², upisana u zk. ul. br. 196 k.o. L., kao zemljišnoknjižno vlasništvo C.S. i drugih (prednika tužitelja), a da je stvarno vlasništvo M.I., sina N. iz L., kojem je, kao stvarnom vlasniku, isplaćena i dogovorena naknada za ekspropisano zemljište; da od tada (najkasnije od 1968. godine) predmetne nekretnine nisu u posjedu tužitelja odnosno njihovih pravnih prednika i da su tužbu kojom su pokrenuli ovaj spor i kojom traže njihovu predaju u posjed, podnijeli 16.7.2012. godine.

Nižestepeni sudovi su u cjelini udovoljili tužbenom zahtjevu, a odbili protivtužbeni zahtjev, uz obrazloženje da su ispunjeni uslovi - za obavezivanje tužene da tužiteljima preda u posjed predmetne nekretnine - propisani odredbama člana 126. i 127. Zakona o stvarnim pravima („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj: 124/08, 58/09, 95/11, 60/15 i 107/19 – u daljem tekstu: ZSP) zato što su tužitelji u javnim evidencijama upisani kao suvlasnici tih nekretnina, a tužena, odnosno njeni pravni prednici samo kao korisnici, sljedom čega nije bilo mjesta ni utvrđenju da je tužena vlasnik predmetnih nekretnina.

Nižestepene presude u dijelu kojim je odlučeno o tužbenom zahtjevu nisu pravilne.

Nižestepeni sudovi su svoje odluke u ovom dijelu, temeljili u prvom redu na činjenici da su tužitelji upisani kao suvlasnici predmetnih nekretnina u zemljišnoj knjizi. Međutim, taj i takav upis predstavlja oborivu zakonsku pretpostavku o pravu vlasništva lica koje je upisano, koja otpada ukoliko drugi, čije sticanje nije upisano u zemljišnim knjigama, dokaže da ima valjan i istinit način sticanja tog prava, kakav stav je iskristalisala dosadašnja sudska praksa u primjeni odredbe člana 33. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 60/80 i 36/90 i “Službeni glasnik RS” 38/03 – u daljem tekstu: ZOSPO), te kako proizlazi i iz odredbe člana 55. ZSP koja govori o zaštiti povjerenja u zemljišne knjige.

Iz činjeničnog utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi da je sporno zemljište u nesmetanom posjedu tužene i njenog pravnog prednika, Javnog preduzeća – Javno željezničko transportno preduzeće Srpske Republike Bosne i Hercegovine Banjaluka p.o. (koje je osnovano i upisano u sudski registar dana 23.6.1992. godine) do podnošenja tužbe (16.7.2012. godine), duže od 20 godina. Pored toga, sporne nekretnine se koriste kao društveno vlasništvo najkasnije od 1968. godine (kada je doneseno rješenje o eksproprijaciji dijela tih nekretnina), a vjerovatno i ranije sudeći po materijalnim dokazima na osnovu kojih je izvršena ta eksproprijacija (koji datiraju iz 1965. i 1966 godine), dakle, duže od 40 godina.

Nekretnine su korištene za potrebe željeznice. Tužitelji se tome nisu protivili i nisu pokretali nikakve sudske ni druge postupke da bi spriječili tuženu i njene pravne prednike, da se koriste tim nekretninama. Pasivno su se držali u pogledu ostvarenja eventualnog prava vlasništva na spornim nekretninama i iz takvog ponašanja, kroz period od 40 i više godina (od 1968. do podnošenja tužbe kojom su pokrenuli ovaj spor), može se zaključiti da ih realizacija toga prava nije interesovala. S druge strane, pravni prednici tužene je koriste (pravo korištenja upisano i u odgovarajuće javne evidencije) u uvjerenju da su one društveno vlasništvo konstituisano eksproprijacijom, što ih, kao korisnike društvene, odnosno državne imovine, čini savjesnim.

Eventualna početna nezakonitost prelaska spornih nekretnina u društveno vlasništvo, zbog eventualne manjkavosti u postupku eksproprijacije i neplaćanja naknade tužiteljima ili eventualno njihovim prednicima, nego trećem licu (za koje je u tom postupku utvrđeno da je stvarni vlasnik

ekspropriranih parcela), izgubila je svoj značaj, zbog proteka vremena, i dobila novi kvalitet u vidu uvjerenja da su predmetne nekretnine isključivo društveno vlasništvo.

Na taj način su sporne nekretnine prešle u društveno vlasništvo u smislu odredbe člana 44. ZOSPO, bez obzira na sadržaj odredbe člana 29. istog zakona prema kojoj se održajem nije moglo sticati pravo svojine na stvari u društvenoj svojini (na čemu insistiraju tužitelji). Ovdje se, naime, ne radi o takvoj situaciji. Nije treće lice steklo pravo vlasništva održajem na stvari u društvenoj svojini, nego obrnuto - stvar koja je bila upisana kao svojina fizičkih lica protekom vremena (održajem), je postala društvena svojina, što nije bilo zakonom zabranjeno (član 28. stav 4. ZOSPO). Sadržajno gotovo identičnu odredbu sadrži i član 58. stav 2. ZSP. Prije toga, sticanje prava svojine održajem bilo je, na gotovo isti način, regulisano Opštim građanskim zakonikom (u daljem tekstu: OGZ) čije su se odredbe, kao pravna pravila, primjenjivale na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donesenih prije 06.4.1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ broj: 86/46 - prečišćeni tekst).

Pored toga, u konkretnom slučaju, predmetno zemljište je prešlo u društvenu svojinu i na osnovu odredbe člana 47. Zakona o izmjenama i dopunama Osnovnog zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta („Službeni list SFRJ“, br. 12/67), prema kojoj zemljište na kojem postoji pravo svojine, ako ga vlasnik nije obrađivao, niti za to zemljište plaćao obaveze prema društvenoj zajednici 10 ili više godina do dana stupanja na snagu tog zakona, nego je za to vrijeme zemljište koristila, bez ugovora sa vlasnikom, radna organizacija ili društveno politička zajednica, prelazi u društvenu svojinu ako vlasnik tog zemljišta za to vrijeme nije podnio tužbu za priznanje svog prava svojine na to zemljište ili tužbu za naknadu za korištenje tog zemljišta.

Polazeći od utvrđenih činjenica: da nekretnine u odnosu na koje tužitelji ističu svoje pravo svojine po osnovu nasljeđa odnosno poklona, a tužena ih koristi (pa makar i bespravno) još od 1968. godine; da tužitelji od tada, za iste nisu snosili društvene obaveze (spisima predmeta priložen poreski račun za 2013. godinu sačinjen poslije podnošenja tužbe) i da ih nisu obrađivali, nego da su u posjedu tužene i njenih pravnih prednika; te da su tužbu kojom je pokrenut ovaj spor sa zahtjevom za predaju u posjed ovih nekretnina, podnijeli tek 2012. godine, po proteku roka od 10 godina od dana kada su prestali koristiti sporno zemljište – njihov zahtjev se ukazuje neosnovanim jer su se ispunili svi zakonski uslovi iz odredbe člana 47. Zakona o izmjenama i dopunama Osnovnog zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta za prelazak spornih nekretnina u društvenu svojinu. Proizlazi iz izloženog, da se radi o originarnom načinu sticanja društvene svojine, nakon ispunjenja naprijed opisanih uslova i po proteku spomenutog desetogodišnjeg roka, kada se smatra da je pređašnji vlasnik izgubio pravo svojine i bez brisanja tog prava u zemljišnoj knjizi i uknjižbe društvene svojine. S tim u vezi ukazuje se bez značaja, za rješenje ovog spora, okolnost da su tužitelji u zemljišnim knjigama na spornim nekretninama upisani kao suvlasnici, jer naš pravni sistem ne poznaje institut takozvane tabularne dosjelnosti.

Slijedom izloženog valjalo je, na osnovu odredbe člana 250. stav 1. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP), usvojiti reviziju tužene u dijelu kojim je pobijana odluka o tužbenom zahtjevu i obje nižestepene presude u tom dijelu preinačiti kao u izreci.

Revizija tužene nije dozvoljena u dijelu kojim se pobija odluka o odbijanju protivtužbenog zahtjeva.

Odredbom člana 237. stav 2. ZPP, propisano je da revizija nije dozvoljena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 30.000,00 KM. Kada se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, za ocjenu prava na reviziju, vrijednost presude, ili njenog dijela, protiv

koje je revizija izjavljena, računa se prema vrijednosti predmeta spora koju je tužitelj označio u tužbi (član 321. stav 2. ZPP), odnosno prema vrijednosti koju je sud brzo i na pogodan način utvrdio najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi, prije početka raspravljanja o glavnoj stvari (član 321. stav 3. ZPP).

Predmetna parnica vodi se po dva zahtjeva (zahtjev iz tužbe i zahtjev iz protivtužbe), pa se u ovom slučaju vrijednost spora, odnosno vrijednost pobijanog dijela drugostepene odluke, određuje prema vrijednosti svakog zahtjeva - onog iz tužbe i onog iz protivtužbe, u smislu odredbe člana 318. stav 2. ZPP, jer je protivtužba (član 74. stav 1. ZPP) samostalna tužba koju tuženi (protivtužitelj) podnosi protiv tužitelja (protivtuženog) u parnici koja se protiv njega vodi povodom tužbe. Naime, iz procesne samostalnosti tužbe i protivtužbe, takođe proizlazi da se i pravo na izjavljivanje revizije po tužbi i protivtužbi cijeni zasebno.

U konkretnom slučaju, tužena je u protivtužbi vrijednost predmeta spora označila iznosom od 1.000,00 KM. Prvostepeni sud nije provjeravao ovako označenu vrijednost, a ni tužitelji nisu prigovarali navedenoj vrijednosti. Taj iznos ne prelazi 30.000,00 KM, pa revizija nije dozvoljena.

Revidentica nije zahtjevala da se o reviziji odluči, bez obzira na njenu nedopuštenost, pa nije bilo mjesta odlučivanju o ovom dijelu revizije ni primjenom odredbe člana član 237. stav 3. i 4. ZPP.

Slijedom izloženog revizija je u ovom dijelu odbačena, na osnovu odredbe člana 247. stav 1. ZPP, u vezi sa članom 237. stav 2. istog zakona.

Uspjeh stranaka (koje su zahtjevale naknadu troškova postupka) u ovoj parnici je djelimičan i po ocjeni ovog suda podjednak, imajući u vidu stavljene zahtjeve u tužbi i protivtužbi, tok postupka i konačanu odluku kojom je završen ovaj spor (odbijen tužbeni, kao i protivtužbeni zahtjev). Zato je, na osnovu odredbe člana 397. stav 2. ZPP, u skladu sa odredbom člana 386. stav 2. istog Zakona, odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić